

Marek Stępień

"Uniwersytety wobec współczesnych wyzwań", Zenon Grochołęwski, Warszawa 2013 : [recenzja]

Warszawskie Studia Pastoralne 20, 367-370

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marek Stępień, Recenzja książki: Ksiądz kardynał Zenon Grocholewski, *Uniwersytety wobec współczesnych wyzwań*, Warszawa 2013, ss. 400.

Kardynał Zenon Grocholewski, prefekt Kongregacji Wychowania Katolickiego opublikował pracę dotyczącą miejsca uniwersytetów wobec wyzwań współczesności. Autor ukazuje przede wszystkim uniwersytety katolickie, ich posłannictwo, zadania i rolę w nowej ewangelizacji oraz analizuje działalność wydziałów teologicznych i prawa kanonicznego w uniwersytetach państwowych. W słowie wstępnym do publikacji ks. Marian Piwko CR podkreślił, że kardynał Grocholewski „ukazuje program Kongregacji Edukacji Katolickiej wyrażonej jego ustami w sprawie uniwersytetów katolickich” (s. 7), akcentując, że uniwersytety katolickie nie mogą się ograniczać do wydziałów teologicznych, ale muszą być interdyscyplinarne.

Praca składa się ze słowa wstępnego ks. Mariana Piwko CR, zatytułowanego „Wdzięczność i wyzwanie” (s. 7-11), oraz merytorycznego studium Autora, które podzielone jest na pięć rozdziałów, obejmujących tożsamość i posłannictwo uniwersytetów, ich rolę w nowej ewangelizacji oraz rozważania dotyczące humanizmu chrześcijańskiego i kultury jako nośnika wartości chrześcijańskiej (s. 13-395). Do pracy dołączony został spis wykorzystanych tekstów (s. 397-400).

Autor rozpoczyna publikację od przybliżenia czytelnikowi tematyki związanej z tożsamością uniwersytetów w aspekcie

ich funkcjonowania i stojących przed nimi zadań, skupiając się w głównej mierze na działalności uniwersytetów katolickich. Na wstępie pierwszego rozdziału kardynał Grocholewski przedstawia pozycję uniwersytetów katolickich w wymiarze ewangelicznym, eklezjalnym oraz zachowania ich tożsamości według nauczania Kościoła i prawa kanonicznego. Zdaniem prefekta Kongregacji, tożsamość uniwersytetów katolickich wiąże się z ich misją ewangelizacyjną. Wypełniając zadania stawiane wszystkim uniwersytetom (prowadzenie badań naukowych i działalności dydaktycznej), jednocześnie mają obowiązek odwoływać się w swej pracy do orędzia chrześcijańskiego, kierować się „chrześcijańską inspiracją”. Dalej Autor podkreśla, że autonomia i wolność uniwersytetów „są zagrożone, jeśli nie zważa się na cel ich ustanowienia i gdy są rozumiane jako ostateczne i absolutne wartości uniwersytetu” (s. 45).

Kardynał Grocholewski zwrócił uwagę na to, że wydziały teologiczne zapoczątkowały proces powstawania uniwersytetów, wówczas ich protektorem i sprzymierzeńcem w tworzeniu był Kościół. Obecnie w wielu uniwersytetach, także państwowych, działają wydziały teologiczne i prawa kanonicznego. Prefekt Kongregacji podkreślił, że „gdyby Stolica Apostolska nie włączyła się do Procesu Bolońskiego, wydziały studiów kościelnych, które były u początków uniwersytetów, znalazłyby się na marginesie nurtu studiów wyższych w Europie, co przyniosłoby nieunikniony uszczerbek zarówno wydziałom kościelnym, jak i studiom wyższym w ogóle” (s. 83). W wyniku tych zmian, w uniwersytetach państwowych wydziałom kościelnym została zagwarantowana możliwość prowadzenia własnych badań i nauczania zgodnego z ich wymogami, a tytuły akademickie z nauk kościelnych uzyskały swoją godność naukową. Na zakończenie tej części Autor

przybliżyć zagadnienia dotyczące nauczania prawa kanonicznego i prowadzenia studiów filozoficznych.

Następny rozdział jest poświęcony posłannictwu uniwersytetów katolickich we współczesnym świecie. Sprowadza się ono do wypełniania przez osoby związane z uniwersytetami katolickimi szczególnego zadania – bycia misjonarzami prawdy, prawdziwego dobra i wartości chrześcijańskich, chociaż nie mniej ważne jest nauczanie i uczenie się wiary. Autor zwraca uwagę na rolę Jana Pawła II jako promotora nauki i człowieka propagującego dialog między ludźmi – papież doceniał wagę i znaczenie studiów naukowych.

Kardynał Grocholewski wskazał również w publikacji niebezpieczeństwa, jakie grożą uniwersytetom – szczególnie katolickim, w dobie poszukiwania przez człowieka sensu życia, jego tracenia i oddzielania wiary od rozumu. Zdaniem Autora, osłabienie wrażliwości na Boga i człowieka, przyjęcie fałszywej koncepcji wolności, opowiadanie się za etycznym relatywizmem to główne niebezpieczeństwa grożące współczesnemu człowiekowi, a także uczelniom katolickim. W poszukiwaniu drogi wyjścia z labiryntu życiowego, uniwersytety katolickie powinny być swego rodzaju drogowskazem poprzez prowadzenie dialogu wiary i rozumu, nauczanie wrażliwości etycznej oraz prowadzenie dialogu kulturowego. Na zakończenie drugiego rozdziału publikacji kardynał prefekt zadał pytanie: „jakiego uniwersytetu potrzebuje dziś Europa?” (s. 227) i stwierdził, że odpowiedź znajduje się w słowie łacińskim „universitas”, co oznacza całość, ogół. Tak więc, uniwersytety powinny być instytucjami rozwoju myśli i nauki o klarownym profilu i identyfikacji, obejmującymi ogół nauczycieli i studentów.

Następne dwa rozdziały książki Autor poświęcił ukazaniu zadań, jakie stoją przed uniwersytetami katolickimi w wypełnianiu misji nowej ewangelizacji. Prefekt Kongregacji zwrócił

uwagę na znaczenie humanizmu chrześcijańskiego w działalności uniwersytetów. Zdaniem kardynała Grocholewskiego, każdy uniwersytet kościelny powinien być żywym znakiem umysłu chrześcijańskiego w różnych kulturach. To człowiek powinien być podmiotem i celem kultury, wytrwale dążąc do prawdy i wolności. W tym procesie centralnym miejscem dla człowieka powinien być fundament teologii i duchowości zawsze oparty na Chrystusie, który jest pełnią prawdy i wyzwala człowieka.

W ostatnim rozdziale publikacji prefekt Kongregacji ukazuje kulturę jako nośnik wartości chrześcijańskich. Stwierdza, że wiara i kultura to droga dla uniwersytetów katolickich, ale można nią podążać tylko wówczas, gdy prowadzi się stały dialog między nimi, a w nim niezbędne jest dawanie chrześcijańskiego świadectwa. Na zakończenie rozważań zwraca uwagę czytelnika na wyzwania, jakie pojawiają się przed uniwersytetami w dobie globalizacji.

Podsumowując, można stwierdzić, że książka kardynała Zenona Grocholewskiego *Uniwersytety wobec współczesnych wyzwań* jest bardzo znamienym wkładem w poznanie i zrozumienie zasad, jakimi kierują się i powinny kierować się uniwersytety katolickie. Publikacja jest tym cenniejsza, że jej Autor, wieloletni prefekt Kongregacji Wychowania Katolickiego, dzieli się z czytelnikiem swoją rozległą wiedzą i bogatym doświadczeniem z punktu widzenia Kościoła uniwersalnego. Bez wątplenia publikacja ta będzie wykorzystywana przez liczne grono uczonych i studentów, nie tylko z uniwersytetów katolickich.